

חמשת מיני דגן

יום שני

חמשת מיני דגן

ברכות מיוחדות תקנו חכמים לחמשת מיני דגן, ואלו הם: חטה, שעורה, כסמין, שיפון ושבבילת שועל. באופן כללי חמשת מיני דגן הם צמחים שהברכה שלהם היתה צריכה להיות 'בורא פרי האדמה', אבל מפני שהם חשופים, שמהם מכינים את עקר המאכלים שאנו אוכלים - לחם ותבשילים, תקנו להם חכמים ברכה מיוחדת, כדי להודות לה' ותברך באופן מיוחד על עקר המזון שלנו. הברכה על לחם: 'המוציא לחם מן הארץ', ועל עגות ותבשילי מזונות: 'בורא מיני מזונות'.

יום שלישי

פת הבאה בכיסונים

למאפה מזונות שאין רגילים לקבץ עליו סעודה קוראים 'פת הבאה בכיסונים'. ל'פת הבאה בכיסונים' יש שלושה פרושים:

- 1) לפי הפרוש הראשון הפנה מיני מאפים ממצאים, כדגמת אגזי הקן ובוקרס, והיא נקראת 'פת הבאה בכיסונים' כי יש בה כיסים שמומלאים בהם מיני מתיקה כפרג, קקאו ואגוזים.
- 2) לפי הפרוש השני מדובר על מיני מאפים שהוסיפו לבצק שלהם טעם שיוצר שני ביניהם גבין לחם, לדגמה: עגות או ביסקויטים שיש בהם טעם מתיקות; או מלוח, שמוסיפים לבצק שלו הרבה שמן.
- 3) לפי הפרוש השלישי אלו מיני מאפים קשים שאדם מוכרסם אותם בשנים, כמו ביגלה, קרקרים ומציות.

יום רביעי

קביעת סעודה על מיני דגן אפויים

האוכל מאפה מזונות בשעור נפח של ארבע ביצים (= נפח של גביע לבן גדול), כך שיחיד עם שאר המאכלים שאיכל הוא יהיה שבע כפי שהוא רגיל לשבץ בסעודה על לחם, עליו לטול ידים בברכה ולברך על הכל יחד 'המוציא' וברכת המזון, מאחר שהוא מתחמס למאפים אלו כמו אל לחם. כשמדבר בילדים ובקנים, עליהם לברך ברכת 'המוציא' על מאפים אפלו בשעור נפח של שלושה ביצים בלבד, מכיון שהם רגילים לשבץ אפלו מכמות כזו.

יום ראשון

שתית היין מכוס של ברכה

צריך לשתות מהכוס לפחות רב רביעית (38 מיליליטר) וכמלא לגמיו (שעור שימלא את חלל הפה כשמנפחים לחי אחת, שאצל אדם בינוני הוא כשעור 50 מיליליטר), ולכתחלה טוב לשתות 'רביעית' ולברך 'מעין שלוש'. אם המברך מתקשה לשתות מהיין כשעור, יטעם מעט ואחר ישתה במקומו, ובדיעבד כששתו כמה אנשים יחד כשעור - יצאו ידי חובה.

יום חמישי

קביעת סעודה על מיני דגן אפויים (המשך)

מי שתכנו לאכל מעט ממאפה המזונות, ותוך כדי שאכל החליט לקבץ עליו את סעודתו, כלומר לאכל ממנו שעור ארבע ביצים (או שלוש ביצים, כשמדבר בילדים) ולשבץ מפל הארוחה - עליו לברך בסוף אכילתו את ברכת המזון, למרות שבתחלת אכילתו ברך על המאכל 'בורא מיני מזונות'.

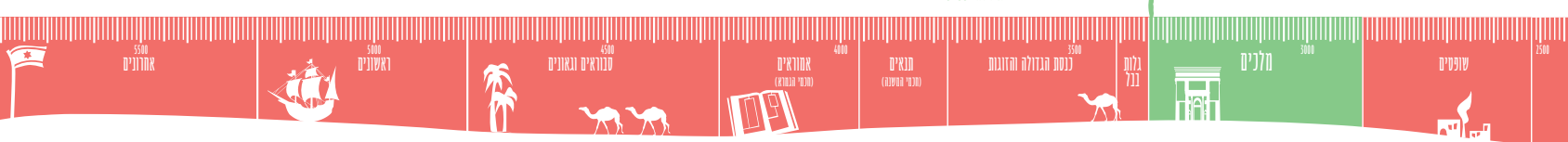
ואולם, אם הוא מתכוון לאכל מעטה ואילך מיני מאפה הנפח של ארבע ביצים (או שלוש ביצים, כשמדבר בילדים) - עליו לטול את ידיו בברכה ולברך 'המוציא' לפני שימשיך לאכל את מיני המאפה.

יום שישי

חלה מתוקה

הדיון של חלה מתוקה ולחמניות מתגוקות הוא כמו לחם, ולכן גם כאשר אוכלים מהן מעט, צריכים לברך עליהן 'המוציא' וברכת המזון. והן אינן פת הבאה בכיסונים, מפני שלא רגילים להגיש אותן לטעימה בין הארוחות, אלא נוהגים לאכל אותן עם סלטים שונים, או שעושים מהן פרוט עם גבינה או טונה, ואוכלים אותן בסעודות כמו לחם רגיל.

ימייהו הנביא
שנת ליה: 3200

ימייהו הנביא

ימייהו הנביא חי בסוף ימי בית המקדש הראשון. מפקידו המרכזי היה להזהיר את אנשי ממלכת יהודה מפני החרבן הצפוי אם ימשיכו בחטאייהם. הוא עמד בגבורה וללא פחד כנגד האנשים ששאנו אותו ונסו לפגוע בו בגלל נבואותיו.

על כן כששמעו את דברי ירמיהו, לא רצו להאמין לו שקר אמר ה', וטענו: 'שקר אתה מדבר! ה' לא שלח אותך לומר לנו את זה'. הם לא הקשיבו לדברי הנביא, וירדו עם כל משפחותיהם למצרים. גם ירמיהו ירד עמו, כדי להגיד להם שם את דברי ה' אליהם. כשהגיעו לעיר המצרית תחפנחס, ה' הורה לירמיהו לקחת אבנים, לטמן אותן במלט ולומר: 'מעל אבנים אלו ישים ובוכדנצר את כסאו כשיבוא להלחם במצרים, ואז הוא יהרג אתכם יחד עם המצרים'. למרבה הצער, כך אכן ארע לקהלת היהודים שלא שמעו בקול ה' וירדו למצרים במקום להשאר בארץ ישראל.

בספר ירמיהו מספר שלאחר שנחרב בית המקדש, מנה מלך בבל את גדליה בן אחיקם להנהיג את מעט היהודים שנשארו בארץ ולא גלו לבלבד או נהרגו. אולם אדם ששמו ישמעאל בן נתניה סבר שהוא ראוי להיות המנהיג, כי הוא מזרע המלוכה. הוא בקש להפגש עם גדליה לסעודה, וכשגדליה לא שם לב - הכה אותו ונהרגו.

בבוכדנצר מלך בבל שמע שרצחו את גדליה, וכעס מאוד. היהודים בארץ פחדו ממנו, מהרו אל ירמיהו הנביא ובקשו: 'שאל נא את ה' מה עלינו לעשות כעת, מה שה' יאמר - נעשה!' ירמיהו נענה לבקשתם, ושאל את ה'. כעבר עשרה ימים מאז השאלה, נגלה ה' אל ירמיהו ואמר: 'אמר ליהודים שנותרו בארץ: המשיכו לחיות בארץ, ואני אשמר עליכם מפני מלך בבל. אולם אם תפתו לעזוב את הארץ ולברח למצרים, כי תחשבו ששם תהיו מוגנים מפני מלך בבל - מה שפחדתם שיקרה לכם כאן, יקרה לכם במצרים. מלך בבל ישיג אתכם שם, וימית אתכם בחרב'.

היהודים שנותרו בארץ קחו בלבם שה' יורה להם לרדת למצרים,

יום ראשון

מרק ירקות

מרק ירקות שעקר טעמו מגיע מהירקות, אפילו אם הוסיפו לו מלח ופלפל על מנת לשפר ולחזק את טעמו - הנוזלים טפלים לירקות. לכן אפילו אם יש בו מעט ירקות והרבה נוזלים, יש לברך על הירקות 'בורא פרי האדמה' ופוטרים בברכה זו גם את הנוזלים שבמרק.

אבל אם הוציאו מן המרק את כל הירקות - אף אם נשארו בו חלקיקי ירקות אף הם קטנים ולא צריך ללעס אותם, יש לברך עליו 'שהכל'.

יום שני

דינים נוספים במרק ירקות

אם הטעם של מרק הירקות נוצר על ידי אבקת מרק, כך שגם ללא הירקות שבמרק היה לפנים טעם של מרק - אזי אם אין במרק הרבה ירקות, עליו לברך על מי המרק לחד 'שהכל' ועל הירקות 'אדמה'.

אם רסקו ירקות במרק עד שהמרק נעשה סמיך על ידם, כגון מרק ירקות כתם, מרק אפונה או מרק עדשים מרסק - יש לברך על מרק זה ברכת 'בורא פרי האדמה'.

יום שלישי

שקדי מרק או אטריות במרק

מרק שיש בו אטריות וירקות שקשה לבודדם, וכן מרק שהוסיפו לו שקדי מרק כך שבכל פעם עולה בכפו גם מהמרק וגם מהאטריות או משקדי המרק, למרות שהאטריות או שקדי המרק הם מעוט, הואיל והם מיני דגן - הם העקר, ומברך בברכה ראשונה 'מזונות'.

לגבי ברכה אחרונה, אם אכל מהם 'כזית' בפני עצמם (ללא המרק) - יברך 'על המחה', ואם לא אכל 'כזית' בפני עצמו מהאטריות או משקדי המרק - יברך 'בורא נפשות'.

יום רביעי

סוגי מרק שונים

במרק כפתאות (קניידלך), יש לברך בתחלה על הכפתאות ובזה לפטר את המרק. גם לאחר שהכפתאות נאכלו ניתן להמשיך לאכול את המרק ללא ברכה נוספת, ולבסוף יש לברך 'על המחיה'.

במרק פרות (= לפתן, קומפוט), יש לברך ברכת 'בורא פרי העץ' על הפרות שבמרק, ולפטר בברכה זו את הנוזלים. אבל אם הוציאו מן המרק את כל הפרות - אף אם נשארו בו שביבי פרות מעטים, יש לברך עליו 'שהכל'.

כללי ברכה ראשונה

יום חמישי

ברכות הנהניו

חכמים תקנו שצריך לברך לפני כל אכילה ושתייה, וברכה זו נקראת 'ברכת הנהניו', כלומר - ברכה שמברכים על ההנאה שהאדם נהנה מאכילתו ומשתיתו. ואפילו אם הוא אוכל ושותה פמות קטנה מאוד, אם הוא נהנה עליו לברך, כי "אסור לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה" (ברכות לה, א). אבל מי שלא נהנה, כגון שהוא שבע לגמרי וגם לא מרגיש הנאה בגרונו מהאכילה - לא יברך.

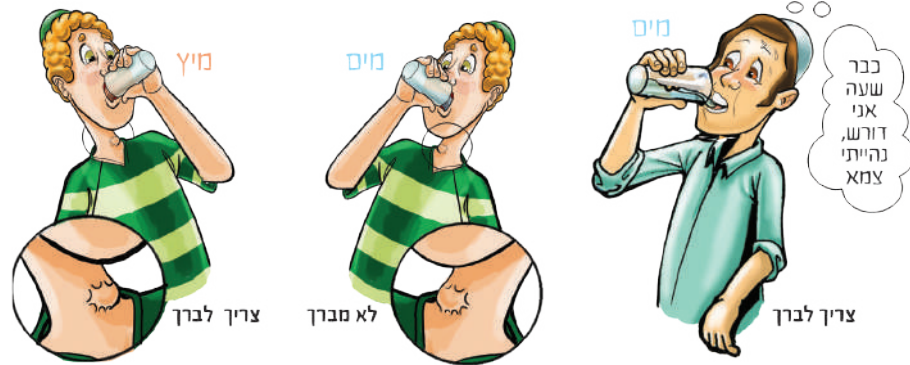
יום שישי

הברכה על ההנאה

מי ששותה מים כדי להעביר מאכל שנתקע בגרונו, או ששותה מעט מים כדי לבלע גלולה, לא יברך ברכת 'שהכל', מפני שאין לו שום הנאה משתייה זו. אבל אם שותה מיץ, בכל אופן יש לברך.

אין לברך על תרופה, הואיל ולא נהנים מטעמה, אבל אם נהנים מטעמה יש לברך עליה.

הלועס מסטיק צריך לברך, מפני שהוא נהנה בלעיסתו ואף בולע תוך כדי לעיסה את הרכיבים שלו.

ברוריה
שנת לידה: 3910

ברוריה

ברוריה היתה אשה חכמה שחיתה בדור הרביעי של תקופת התנאים נולדה באמצע המאה ה'2 - היא אשתו של רבי מאיר, בתו של רבי חנינא בן תרדיון (אחד מעשרת הרוגי מלכות) פעילותה היתה בעקר בגליל המתחון והיא אחת הנשים היחידות בספרות חז"ל שמתארות כתלמידות חכמים.

שימוותו. אמרה לו ברוריה: כתוב בתהלים "יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם" - הפסוק רומז (בדרך המדרש) שלא החוטאים צריכים להעלם, אלא רק החטאים שלהם, וכך לא יהיו יותר רשעים - כי כלם יחזרו בתשובה. אם כך, במקום להתפלל על החוטאים שימותו, עדיף להתפלל שייפסיקו לחטא. רבי מאיר עשה כדברי אשתו, התפלל שהשכנים יחזרו בתשובה מחטאם, וכך היה - הם הפסיקו לצער אותו.

כך למדה ברוריה, מתוך ההשקפה וההתמדה שלה בלמוד התורה, כיצד להסתפק נכון על הרשעים: להאמין בטוב שבהם, ולהתפלל שישנו את דרכיהם לטובה.

חכמי המשנה העריכו מאוד את חכמתה של ברוריה, ואת ידיעותיה הרבות בהלכה ובאגדה. היא הביעה את דעתה בדיונים הלכתיים בין התנאים, וחכמים שבחו את דעתה ואמרו 'יפה אמרה ברוריה'. עוד מספר על ברוריה שלמדה מחכמים שלוש מאות הלכות ביום אחד - השג קשה מאוד אפילו לחכמים ותיקים וגדולים.

ברוריה הציעה דרכים ליעול ושפור למוד התורה. פעם אחת היא אפילו בעטה בתלמיד שלמד בלחש, ואמרה לו שצריך ללמוד בקול רם, אחרת לא יזכר את למודו.

הגמרא מספרת כי לברוריה רבי מאיר היו שכנים רעים, שגרמו לרבי מאיר צער רב, עד שרבי מאיר החליט להתפלל עליהם